

<http://doi.org/10.22133/mtlj.2025.464907.1351>

Analyzing Methods of Resolving Disputes and Enforcing Intellectual Property Rights in Exhibitions

Hojjat Mobayen¹, Azar Farahmand², Haniyeh Zakerinia^{*3}

¹Assistant Prof., Department of Islamic and Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

²MA. in Private Law, Department of Islamic and Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

³Assistant Prof., Department of Islamic and Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Article Info

Original Article

Received:
13-07-2024

Accepted:
08-11-2024

Key Words:
Exhibition
Intellectual Property
Rights
Alternative Dispute
Resolution Methods
(ADR)
Temporary Restraining
Order (TRO)
Administrative
Proceeding

Abstract

Exhibitions are still the best way to exchange the latest technological and commercial developments, especially innovations in intellectual property and identifying competitors. They have long been a platform for disputes related to intellectual property rights, including the claims of competitors against each other. Experience has shown that in disputes related to intellectual property rights in expositions, both dispute sides are at risk of hasty judgments. On one side, due to the short duration of the exposition, the owners of intellectual property do not have enough time to collect documents and take action against the infringer. On the other side, due to the large audience in the exposition, any action or temporary order against the possible defendant will damage his reputation and deprive him of the marketing opportunity. So, it is necessary to adopt an appropriate approach to resolve disputes to protect intellectual property rights by maintaining a balance between the conflicting interests of the parties to the dispute. With an analytical approach, this article has examined three dispute resolution mechanisms, i.e. judicial method, alternative dispute resolution methods (ADR), and administrative proceedings to protect intellectual property rights in expositions. In the end, it seems that alternative dispute resolution methods and the formation of fast-specialized investigation boards have priority over other available methods. Establishing a specialized board in the field of exhibition activity or permanently in the relevant trade unions, according to a specific statute or the arbitration clause in the contracts of participating in the exhibitions, can be a strategy for different methods of resolving intellectual property rights disputes in exhibitions, for Iranian law.

***Corresponding author**
e-mail: h.zakerinia@shirazu.ac.ir

How to Cite:

Mobayen, H., Farahmand, A., & Zakerinia, H. (2025) Analyzing Methods of Resolving Disputes and Enforcing Intellectual Property Rights in Exhibitions. *Modern Technologies Law*, 6(12), 21-41.

Published by University of Science and Culture <https://www.usc.ac.ir>
Online ISSN: 2783-3836

1. Introduction

Exhibitions are one of the best situations to introduce and present goods and services where designers and manufacturers present their latest products and ideas. This is where disputes regarding intellectual property rights (patent, industrial design, trademark, etc.) arise. Due to the limited duration of the exhibition, the claimant of violation of intellectual property rights expects that his claim proceeds and be held in this short period so that he can prevent the violator from presenting products and taking actions that violate his rights. This quick procedure can expose both dispute parties to hasty judgments. Due to the quickness of processing and decision-making, the plaintiff may receive less support in the exhibition. Any temporary decision and order to collect the defendant's products or stop his activity in the exhibition, if it does not lead to the Issuance of a final verdict in favor of the plaintiff, can cause significant credit losses to the defendant. In the short period of the exhibition, the usual judicial approach is not enforceable due to its time-consuming nature. In addition, participants in international exhibitions, in many cases, are not aware of the laws and regulations of the host country and even face challenges in accessing a lawyer and legal advice during the short period of the exhibition. Therefore, it is necessary to adopt approaches that, by creating a balance, not only provide sufficient protection to the claimant of violation of rights but also preserve the rights of the possible defendant of the lawsuit.

2. Methodology

The research method in this article is the descriptive-analytical method. Firstly, it studies the existing challenges in resolving disputes and enforcing intellectual property rights in exhibitions. Then, to solve these challenges, the existing mechanisms in exhibitions are analyzed and evaluated. There are three mechanisms for resolving intellectual property disputes in legal systems and various exhibitions: judicial method, alternative dispute resolution methods (ADR), and administrative proceedings. Each method has been explained in this article, and its effectiveness is evaluated based on three legal criteria, including the composition of the members handling the dispute, the issues that can be handled, and the handling procedures. Finally, according to the results obtained from this analysis, the most efficient method of dispute resolution in exhibitions is determined and suggested.

3. Results and Discussion

According to the findings of this article, in the judicial way of dealing with intellectual property disputes in exhibitions, considering the short time of holding the exhibition and the time-consuming nature of the judicial proceedings, issuing a temporary restraining order is the most efficient tool to confront the violation of intellectual property rights. Issuance of this order makes the main request of the plaintiff, which is the banning of the defendant's presence in the exhibition, to be realized. And since the temporary restraining order (TRO) is issued without hearing the defendant's statements, it can irreparably damage his rights. Therefore, nowadays, the courts are stricter in meeting the condition of "immediate and irreparable damage to the claimant". To be successful in requesting the issuance of a temporary restraining order, the plaintiff must have previously collected sufficient reasons against the offender. The difficulties and inefficiency of the judicial system have made it ordinary to use alternative methods of resolving disputes in exhibitions. Providing legal advice and information, as well as including the condition of observing intellectual property rights and determining executive guarantees for it, such as fines, dismissal, or exclusion from attending the exhibition, are some alternative methods of dispute resolution. The application of these sanctions depends on the will of the exhibition organizers. The use of ADR mechanisms to resolve disputes is ordinary in many exhibitions. Methods such as initial unbiased evaluation of the result of the lawsuit, formation of a council or a case panel to deal with disputes in the exhibition or the method of quick settlement of disputes of the World Intellectual Property Organization are some other alternative methods.

Although the method of initial unbiased evaluation of the result of the lawsuit seems favorable by speed and result, the use of this method requires evaluators who have sufficient knowledge, expertise, and experience in the field of intellectual property claims, who act impartially and based on justice and fairness and be able to gain the trust of the parties to the dispute. Many exhibitions have case committees to deal with disputes, which, due to being active at the time of the exhibition and by conducting quick and specialized proceedings, provide the best way to resolve disputes arising from intellectual property in exhibitions. The jurisdiction of some of these boards is optional and limited to the cases where the defendant accepts the board's jurisdiction. However, it seems possible to enforce the arbitrating of this board by establishing a binding regulation or including an arbitration clause in the contracts of participating in the exhibition. The solution of the Chinese legal system to protect intellectual property rights is a combination of judicial and administrative methods. In this country, in addition to judicial procedures, according to the PMEX document, which is binding for all exhibitions in China, disputes regarding intellectual property in exhibitions are submitted to the complaint handling office consisting of representatives of the exhibition union and the property rights department, and resolved by the experts of this office. In case of violation, the Department of Intellectual Property Rights can order to collect the products from the booths, remove related advertisements in the exhibition, confiscate the proceeds of the violation, fine the violator, or even ban them from attending exhibitions in the coming periods. The authority of this handling board can be included in all contracts of participation in exhibitions by special legislation or, in the absence of law, according to an arbitration clause, which covers all disputes arising from intellectual property rights among all participants in the exhibition. This handling board requires a particular procedure, particularly to deal with urgent requests for a temporary restraining, as well as special mechanisms to implement the arbitration award.

4. Conclusions and Future Research

The best approach to protect intellectual property works and resolve related disputes is the one that ends the dispute in the shortest possible time by creating a balance between the parties' rights and without disturbing the exhibition. The most important advantage of the ADR mechanism is the speed of the settlement through the reduction of formalities. In this method, all aspects of the procedure are flexible. The composition of members is not necessarily fixed and can change for each case. Judges act independently in the proceedings and are not dependent on the government authorities of the exhibition venue. To maintain impartiality in proceedings, especially in international exhibitions, judges are usually chosen from different nationalities. However, in the administrative dispute resolution mechanism, the arbitrators are all government administrative officials, and this issue can hurt the trust of the foreign parties in the dispute. In general, it seems that the best way to resolve disputes and enforce intellectual property rights in exhibitions is the establishment of a specialized board during the activity period of each exhibition or permanently in the relevant trade organizations. This can deal with and make decisions regarding intellectual property disputes in the exhibition in a specialized manner, quickly and without formalities. It should also be noted that the limits of competence and authority of the handling authorities should be limited to decisions and urgent matters, and in general, it should not harm the possibility of the defendant's defense and subsequent actions to achieve the right through public judicial authorities.

حقوق فناوری‌های نوین

<http://doi.org/10.22133/mtlj.2025.464907.1351>

واکاوی شیوه‌های حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها

حجت مبین^۱، آذر فرهمند^۲، حانیه ذاکری‌نیا^{۳*}

^۱ استادیار، گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

^۲ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

^۳ استادیار، گروه حقوق خصوصی و اسلامی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی	نمایشگاه‌ها همچنان بهترین راه تبادل جدیدترین پیشرفت‌های فناوری و بازرگانی و به‌ویژه نوآوری‌های حوزه مالکیت فکری و شناسایی رقبا هستند و از دیرباز بستری برای بروز اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری و از جمله ادعاهای رقبا در برابر یکدیگرند. تجربه نشان داده است در اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها، هردو طرف اختلاف در معرض خطر قضاوت‌های عجولانه قرار دارند. از یک‌سو به علت کوتاه‌بودن مدت برگزاری نمایشگاه، صاحبان آثار مالکیت فکری فرصت کافی برای جمع‌آوری مدارک و اقدام علیه ناقض حق را ندارند و از سوی دیگر، به دلیل گسترده‌بودن شمار مخاطبان در نمایشگاه، هرگونه اقدام یا دستور موقت علیه خوانده احتمالی، به شهرت وی لطمه زده و فرصت بازاریابی را از او سلب می‌کند. براین‌اساس اتخاذ یک رویکرد مناسب برای حل و فصل اختلافات در راستای حمایت از حقوق مالکیت فکری با حفظ توازن میان منافع متعارض طرفین اختلاف ضرورت دارد. این مقاله با رویکردی تحلیلی، سه سازوکار حل و فصل اختلافات یعنی شیوه قضایی، شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات (ADR) و شیوه اداری در راستای حمایت از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها را بررسی کرده است. در نهایت به نظر می‌رسد که استفاده از شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلاف و تشکیل هیئت‌های رسیدگی تخصصی سریع، بر سایر شیوه‌های موجود اولویت داشته باشد. ایجاد یک هیئت تخصصی در بازه فعالیت نمایشگاه یا به‌صورت دائمی در نهادهای صنفی مربوطه، به‌موجب قانون خاص یا شرط داوری در قراردادهای شرکت در نمایشگاه‌ها، می‌تواند راهبردی از شیوه‌های مختلف حل و فصل اختلافات حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها برای حقوق ایران باشد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۳	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۸	
واژگان کلیدی: نمایشگاه حقوق مالکیت فکری شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات قرار منع موقت اقدامات اداری	

* نویسنده مسئول

رایانامه: h.zakerinia@shirazu.ac.ir

نحوه استناددهی:

مبین، حجت، فرهمند، آذر، و ذاکری‌نیا، حانیه (۱۴۰۴). واکاوی شیوه‌های حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها. حقوق فناوری‌های نوین، ۶(۱۲)، ۴۱-۲۱.

ناشر: دانشگاه علم و فرهنگ <https://www.usc.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۲۷۸۳-۳۸۳۶

مقدمه

نمایشگاه‌ها بهترین راه دسترسی به بازار جهانی و بهترین ابزار مبادله اطلاعات درباره تازمه‌ترین پیشرفت‌های فناوری و بازرگانی‌اند. نمایشگاه‌ها فرصتی عالی برای کسب اطلاعات درخصوص رقبا و جدیدترین نوآوری‌های حوزه مالکیت فکری در اختیار تجار و صنعتگران قرار می‌دهند.^۱ ملاحظه می‌شود که گاهی در نمایشگاه‌ها اختلافاتی درباره حقوق مالکیت فکری در مراحل اولیه پیش از تولید انبوه مطرح می‌شود. در بنگاه‌های اقتصادی، داشتن حق انحصاری در قبال فناوری‌های اختصاصی، طرح‌های خاص و علائم تجاری، سرمایه واقعی و اسباب شهرت آن‌هاست (Kikkis, 2022, p. 43)؛ از این رو معمولاً صاحبان آثار مالکیت فکری تمایل دارند به سرعت علیه متخلفان اقدام کرده و از توزیع گسترده محصولاتی که حقوق معنوی ایشان را مخدوش می‌سازد، جلوگیری کنند. از سوی دیگر، مطرح شدن این گونه دعوی علیه متخلف احتمالی، تأثیرات مهم و طولانی مدتی بر جای می‌گذارد و باعث از دست رفتن اعتبار آن‌ها نزد همکاران، رقبا و مشتریان بالقوه آن‌ها می‌شود. به لحاظ تأثیرات فراوانی که اقدامات اجرایی بر حقوق طرفین درگیر اختلاف در نمایشگاه‌ها دارد، اتخاذ یک رویکرد حمایتی مناسب برای ایجاد توازن میان این منافع متعارض ضرورت دارد.

در نگاه اول، تمرکز بر سازوکار نمایشگاه‌ها و شیوه سنتی تبادل اطلاعات و بازاریابی برای محصولات در عصر دیجیتال ممکن است بی‌فایده به نظر برسد، اما نگاهی به آمار و ارقام این حوزه نشان می‌دهد که نمایشگاه‌ها هنوز هم بسیار محبوب‌اند، نقش بسزایی در رونق تجارت دارند و لذا هنوز هم از اهمیت دادوستدهای فیزیکی کاسته نشده است. اتحادیه جهانی صنعت نمایشگاه (UFI)^۲ در یکی از گزارش‌های خود در سال ۲۰۱۸ برآورد کرده است که هر سال در حدود ۳۲ هزار نمایشگاه با میانگین ۳۰۳ میلیون بازدیدکننده، در فضایی بیش از ۳۴ میلیون مترمربع در جهان برگزار می‌شود و فعالان این حوزه، اعم از غرفه‌داران و بازدیدکنندگان، هر سال در حدود ۱۱۶ میلیارد دلار در این صنعت هزینه می‌کنند. نمایشگاه‌ها همواره بستری برای اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری بوده‌اند و در گذشته نیز خود زمینه‌ساز به وجود آمدن حمایت‌های بین‌المللی از مالکیت فکری در قالب کنفرانس‌ها و کنوانسیون‌های مهمی از جمله کنوانسیون پاریس شده‌اند. با توجه به گوناگونی قوانین داخلی کشورها، تا نیمه قرن نوزدهم و قبل از به وجود آمدن کنوانسیون‌های بین‌المللی در زمینه مالکیت فکری، فراهم کردن سازوکار حمایتی برای حقوق مالکیت فکری در کشورهای مختلف جهان، مشکل بود. در نیمه دوم قرن نوزدهم در جریان توسعه فناوری و افزایش تجارت در سطح بین‌المللی، هماهنگی بین قوانین مالکیت فکری در همه زمینه‌ها از جمله ثبت اختراعات و علائم تجاری ضرورت پیدا کرد (Machlup & Penrose, 1950, p. 1, 3). در همین زمان، دولت امپراطوری اتریش کشورهای دیگر را برای شرکت در نمایشگاه بین‌المللی اختراعات، که در سال ۱۸۷۳ در وین برگزار شد، دعوت کرد. در این گردهمایی، این موضوع آشکار شد که بسیاری از مخترعان خارجی تمایل نداشتند اختراعاتشان در نمایشگاه به نمایش گذاشته شود؛ چون عقیده داشتند که از نمایش اختراعاتشان در نمایشگاه حمایت کافی صورت نمی‌پذیرد و این موضوع در ابتدا باید رفع شود.^۳

این مسائل عملی و تجربی تمایلی قوی را برای رفع این مشکلات به وجود آورد و در جریان کنفرانس‌های پاریس و وین، دولت‌ها تصمیم گرفتند یک کنفرانس بین‌المللی برای تعیین مبانی قوانین متحدالشکل بین‌المللی در زمینه حقوق مالکیت فکری تشکیل دهند. این کنفرانس، در سال ۱۸۸۳ در زمینه مالکیت صنعتی در پاریس برگزار شد. از همان ابتدا، یکی از زمینه‌های مهم مالکیت فکری، حمایت از محصولات ارائه شده در نمایشگاه‌ها بود. ماده ۱۱ کنوانسیون پاریس ترتیبات حمایت موقت از محصولات را که در نمایشگاه‌های بین‌المللی کشورهای عضو برگزار

1. UFI Recommendations for the Protection of Intellectual Property Rights at Exhibitions, p4. (https://www.ufi.org/wp-content/uploads/2016/01/ipr_recommendations.pdf)

2. Union des Foires Internationales (Global Association of the Exhibition Industry)

3. Great Britain. Royal Commission for the Vienna Universal Exhibition Of 1873, Reports On The Vienna Universal Exhibition Of 1873: Presented To Both Houses Of Parliament By Command Of Her Majesty, Volume 4, April 16, 2012, Available at: <https://www.amazon.com/Reports-Vienna-Universal-Exhibition-1873/dp/1286046807>

می‌شود ایجاد کرد. در این باره دولت‌ها موظف‌اند «مطابق با قانون داخلی خود، ... از نمونه اشیاء مفید، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری محصولات که در نمایشگاه‌های رسمی بین‌المللی و یا نمایشگاه‌های به رسمیت شناخته در یکی از کشورهای عضو اتحادیه نمایش داده شده‌اند، حمایت موقت به عمل آورند». تعیین سازوکار حمایتی به خود کشورها واگذار شده است. قوانین ملی کشورها نه تنها باید نمایشگاه‌های دایر شده در خود آن کشور را شامل شود، بلکه باید حمایت از موضوعات مندرج در ماده ۱۱، شامل نمایشگاه‌های سایر کشورهای عضو نیز شود (Levitchi, 2020).

کشورهای مختلف با آگاهی از اهمیت حقوق مالکیت فکری و چالش‌های حمایت از آن در نمایشگاه‌ها، تدابیر مختلفی بدین منظور اندیشیده‌اند. در این مقاله، پس از بررسی چالش‌های موجود در زمینه حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها، سه سازوکار حل و فصل این اختلافات یعنی شیوه قضایی، شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات (ADR)^۱ و شیوه اداری حمایت از حقوق مالکیت فکری، معرفی و ارزیابی می‌شود.

۱. چالش‌های حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها

هدف از وضع قوانین و برپایی رویه‌های قضایی مربوط به مالکیت فکری، ایجاد سازوکار قانونی برای اعطای حقوق انحصاری خالقان آثار (Bently et al., 2023, p. 63) و ارتقای خلاقیت و نوآوری و رقابت منصفانه بین اشخاص است که سبب توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌شود.^۲ اجرای ضوابط حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها، چالش‌های مخصوص به خود را دارد: نخست آن‌که به دلیل عرضه و نمایش گسترده کالاها در نمایشگاه‌ها، ناقضان حقوق مالکیت فکری به گروه وسیعی از مشتریان بالقوه دسترسی دارند که تصورشان بر قانونی و مشروع بودن محصولات عرضه شده از سوی آن‌هاست. به موجب گزارش شورای اروپا (Casucci et al., 2008, p. 3)، در اختلافات بر سر حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها، هر دو طرف دعوا در معرض خطر قضاوت‌های عجولانه و پیش‌داوری‌های نادرست قرار دارند؛ مالک حق ممکن است از حمایت‌های کمتری در نمایشگاه برخوردار شود و ناقض احتمالی حق نیز با توجه به شمار گسترده مخاطبان نمایشگاه، ممکن است از دستورهای قضایی و قرارهای منع موقت، آسیب بیشتری ببیند؛ زیرا چنان‌که بیان خواهد شد، استفاده از دستورها و قرارهای منع موقت در حل اختلافات مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها ضروری و شایع است، ولی این دستورها لزوماً منتهی به صدور حکم قطعی به نفع خواهان نمی‌شود؛ در نتیجه در صورتی که خواهان بی حق شناخته شود، اجرای دستورات موقتی در زمان و محیط نمایشگاه علیه خوانده، با توجه به گستره مخاطبان نمایشگاه، تأثیرات منفی گسترده‌ای دارد و می‌تواند باعث از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی و تخریب وجهه تجاری ایشان نزد مشتریان‌شان شود (Stauber & Zhou, 2010, p. 209).

مسئله مهم دیگر، بحث زمان است. اصولاً نمایشگاه‌ها در مدتی کوتاه، به طور متوسط بین ۳ تا ۷ روز، برگزار می‌شوند. اگر در خلال این مدت کوتاه، اختلافی بین طرفین بر سر حقوق مالکیت فکری ایجاد شود، مراجعه به مقامات قضایی و مداخله آن‌ها برای حل مسئله و حمایت از حق مالکیت فکری، ممکن است بیش از زمان نمایشگاه به طول انجامد (Stauber & Zhou, 2010, p. 209). جلوگیری مؤثر از نقض حقوق مالکیت فکری اصولاً مستلزم منع ناقض است. این امر نیازمند وجود سازوکارهای قضایی مؤثر و سریع یا شیوه‌های جایگزین آن، برای دادرسی، صدور و اجرای دستور منع موقت است. در غیر این صورت اگر مدت کوتاه نمایشگاه به پایان رسد، خواهان صرفاً می‌تواند دعوی مطالبه خسارت اقامه کند. این دعوی در بسیاری از موارد نمی‌تواند زیان‌های مادی و معنوی و فرصت‌های اقتصادی از دست رفته وی را جبران کند. همچنین دسترسی به خدمات مشاوره حقوقی و پیدا کردن وکیل در زمان کوتاه نمایشگاه برای اقامه دعوی یا برای دفاع از خود نیز دشوارتر خواهد بود؛ به‌ویژه این‌که در نمایشگاه‌های بین‌المللی شرکت‌کنندگان، از کشورهای مختلفی در نمایشگاه حاضر شده‌اند و دسترسی آن‌ها به

1. Alternative Dispute Resolution

2. WIPO (2004), what is Intellectual Property? Vol. wipo_pub_450, p20. Available at: <https://tind.wipo.int/record/28588?v=pdf> (last visited January 12, 2025).

خدمات حقوقی در کشور محل برگزاری نمایشگاه و در یک زمان کوتاه، تقریباً غیرممکن است. شخص خواننده، که ممکن است از ادعاهای طرف مقابل غافلگیر شده باشد (Casucci et al., 2008, p. 3) معمولاً با دشواری بیشتری در این زمینه مواجه است. ازسوی دیگر، همین دشواری‌ها برای مقامات مداخله‌کننده در موضوع نیز وجود دارد. تحقیق در مورد تخلفات و قضاوت شایسته، به‌ویژه در موضوعات تخصصی مثل طرح‌های صنعتی و اسرار تجاری، در مدتی کوتاه برای مرجع رسیدگی‌کننده دشوار است. به عبارت دیگر، کوتاهی زمان نمایشگاه و ضرورت اتخاذ تصمیم فوری، خواهان را برای اقامه دعوی، خواننده را برای دفاع و مرجع رسیدگی را برای قضاوت، تحت فشار قرار می‌دهد. این مسئله ضرورت تدوین شیوه‌های خاص برای حل و فصل اختلافات ناشی از مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها را ایجاب می‌کند.

به‌رغم این معایب، نمایشگاه‌ها به دلایل متعددی بستر مناسبی برای اعمال حقوق مالکیت فکری هستند و مالکان در صورت آگاهی می‌توانند از این فضا منتفع شوند: نخست این‌که به دلیل حمایت موقتی که از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها صورت می‌گیرد، امکان طرح دعوا در دادگاه محل برگزاری نمایشگاه به‌عنوان دادگاه محل وقوع نقض حقوق مالکیت فکری و همچنین دادگاه محل ورود ضرر وجود دارد؛ حتی اگر هیچ‌یک از طرفین دعوا مقیم آن محل نباشند. به‌علاوه، نمایشگاه‌ها معمولاً در وبسایت خود اسامی شرکت‌کنندگان و محصولات قابل ارائه در نمایشگاه را پیش از برگزاری منتشر می‌کنند¹؛ لذا مالک حق مالکیت فکری، که قبل از برگزاری نمایشگاه از نقض احتمالی حقش باخبر شده است، می‌تواند از پیش دفاعیات خود را تدارک ببیند و از فضای نمایشگاه برای جمع‌آوری مستندات و مدارک بیشتر علیه نقض حق استفاده کند. باتوجه به طول مدت برگزاری نمایشگاه، رسیدگی قضایی کوتاه‌تر از مدت معمول خواهد بود و این مسئله احتمال پیروزی خواهان را در برابر خواننده ناآگاه و تدارک‌نیده برای دفاع را افزایش می‌دهد (Stauber & Zhou, 2010, p. 210).

همچنین، مزیت مهم دیگری که برای اقدام علیه نقض حق مالکیت فکری در محیط نمایشگاه وجود دارد امکان استفاده از ضمانت اجرای خاصی است که برای نقض حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها پیش‌بینی شده است. ازجمله‌ی مهم‌ترین این ضمانت اجراها ممنوعیت عرضه محصولات، جمع‌آوری آن‌ها از غرفه‌ها و محرومیت از شرکت در نمایشگاه‌های آینده است که می‌تواند متخلف را از حق تبلیغ و بازاریابی محصولاتش در بازار گسترده نمایشگاه محروم کرده (Stauber & Zhou, 2010, p. 210) و به اعتبار تجاری او لطمه بزند. بازاریابی یک محصول به‌شدت به تصور عموم از برند شرکت بستگی دارد که عمده‌تأ در علامت تجاری منعکس است (Tarom Sari, 2006, p. 64)؛ بنابراین، حتی تهدید به اجرای حق علیه نقض حق مالکیت فکری در نمایشگاه می‌تواند برای مالک حق مفید باشد و او را در موضع چانه‌زنی بهتری برای اعطای پروانه لیسانس سرمایه‌گذاری مشترک و سایر ترتیبات قراردادی با شرکت‌های دیگر برای دسترسی به بازارهای بیشتر و کسب سود قرار دهد.

۲. روش‌های حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها

به‌طورکلی روش‌های حل و فصل اختلافات در چهارچوب دو نظام مشخص، یعنی استفاده از روش‌های کلاسیک و روش‌های خاص حل و فصل اختلافات، اعم از رسیدگی‌های قضایی و شبه‌قضایی، است (Gharibi, 2003, p. 111). با عنایت به چالش‌های مذکور و تأثیرات مهمی که اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها بر طرفین اختلاف می‌گذارد، اتخاذ تدابیر لازم برای حمایت از حقوق مالکیت فکری و ایجاد توازن میان حقوق طرفین ضرورت دارد. صاحب حق مالکیت فکری می‌تواند آن را از طریق اقدامات مختلف اجرا کند: هشدار یا درخواست توقف با استفاده از اظهارنامه به نقض‌کنندگان، اقدامات گمرکی، اقدامات قضایی، حل و فصل اختلافات با میانجیگری و داوری (UFI, 2015). عوامل متعددی در انتخاب سازوکار حل اختلاف و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه خاص مؤثر است؛ ازجمله صنعت خاص موضوع نمایشگاه، قوانین ماهوی و شکلی حوزه قضایی محل برگزاری نمایشگاه، وضعیت مدیریت برگزارکننده نمایشگاه و دادگاه محلی (Trimble, 2019, p. 331). در این بخش به معرفی مهم‌ترین راهکارهای حمایت از حقوق مالکیت فکری در جهان می‌پردازیم.

1. e.g., Baselworld, Information, <http://baselcatalog.messe.ch/mch/exhlist.asp> (last visited July 26, 2019).

۱-۲. اقدامات قضایی؛ قرار منع موقت

حقوق مالکیت فکری به اشکال مختلفی در نمایشگاه‌ها ممکن است نقض شود؛ فعالیت‌های عادی نمایشگاهی مثل نمایش کالا، پیشنهاد فروش یا افشای اطلاعات مربوط به نحوه تولید یک کالا، می‌تواند حق مالک را نقض کند. با این حال همه رفتارهایی که در قلمرو یک کشور، ناقض حق مالکیت فکری شناخته می‌شوند، لزوماً در یک کشور دیگر مغایر قانون و نقض‌کننده حق مالک نیستند. برای مثال پیشنهادی که برای فروش یک کالای تقلبی در نمایشگاه‌های کشور آلمان داده می‌شود می‌تواند نقض حق مالکیت فکری شناخته شود؛ حتی اگر معامله نهایی خارج از مرزهای این کشور واقع شود؛ اما طبق قوانین ایالات متحده آمریکا، پیشنهاد فروش یک کالای تقلبی فقط در صورتی ناقض حق مالکیت فکری شناخته می‌شود که معامله نهایی نیز در خاک ایالات متحده واقع شود (Trimble, 2019, pp. 287-289).

با وجود تلاش‌های فراوان و معاهدات بین‌المللی متعددی که برای حمایت جهانی از حقوق مالکیت فکری منعقد شده است، اصل سرزمینی بودن (محدودیت مکانی) به منزله یک قاعده عمومی در میان نظریه پردازان حوزه مالکیت فکری پذیرفته شده است (Groves, 1997, p. 14). سرزمینی بودن حق مالکیت فکری بدان معناست که یک حق مالکیت فکری، محدود به سرزمینی است که چنین حقی را اعطا کرده است و قابلیت حمایت موضوعات مالکیت فکری نیز محدود به قوانین داخلی آن‌هاست (Yang, 2008, p. 14). معاهدات بین‌المللی مالکیت فکری مجموعه قوانین جامعی ندارد که بتواند جایگزین قوانین کلی داخلی شود (Sheikhi, 2014, p. 211)؛ لذا قانون محل حمایت یا کشوری که حق فکری به موجب آن کشور معین گردیده، کلیه ابعاد مربوط به اجرای حق مالکیت فکری را پوشش خواهد داد.

زمانی که مالک حق مالکیت فکری از نقض حقش مطلع می‌شود، ممکن است برای متوقف کردن متخلف، به اقدامات فوری قضایی متوسل شود. آگاهی از نقض حق ممکن است در آغاز در محیط نمایشگاه حاصل شده باشد یا به دلیل اقدامات قبلی متخلف پیش از برگزاری نمایشگاه برای مالک، پیش‌بینی پذیر بوده، اما وی به دلایلی همانند عدم شناسایی اثر مالکیت فکری در کشوری که تخلف در آن صورت گرفته یا عدم امکان طرح دعوا در آن کشور و یا به منظور بهره‌مندی از فرصت طرح دعوا در محیط نمایشگاه و صدور «قرار منع فوری»^۱ علیه متخلف، طرح دعوا را تا زمان برگزاری نمایشگاه به تأخیر انداخته باشد (Trimble, 2019, pp. 288-289).

«قرار منع فوری» در این گونه موارد، به صورت یک طرفه^۲ و بدون استماع دفاعیات طرف مقابل صادر می‌شود و همین مسئله، شانس پیروزی خواهان در برابر خواننده ناآگاه را بالا می‌برد؛ حال آن‌که اجرای چنین قراری می‌تواند خسارات فراوانی به خواننده دعوی نقض حقوق مالکیت فکری وارد کند؛ زیرا وی را هم با خطر محرومیت از فرصت نمایشگاه برای بازاریابی و معرفی محصولاتش روبه‌رو می‌کند و هم به حیثیت و اعتبار تجاری وی لطمه می‌زند؛ لذا با توجه به تأثیرات بسزای اجرای چنین قراری ضرورت دارد که با احتیاط کامل و توجه به حقوق هر دو طرف دعوا در مورد آن تصمیم‌گیری شود (Trimble, 2019, p. 289).

در ایالات متحده آمریکا، قراری که معمولاً در این گونه موارد برای متوقف کردن فوری اقدامات متخلفانه از دادگاه درخواست می‌شود، به «قرار منع موقت»^۳ معروف است که دادگاه آن را به صورت یک طرفه و بدون استماع دفاعیات طرف مقابل صادر می‌کند. قرار منع موقت معمولاً در دعاوی مربوط به مالکیت فکری صادر می‌شود و تنها مربوط به اختلافات مطرح شده در نمایشگاه‌ها نیست، اما با وجود این تفاوت‌هایی در این خصوص وجود دارد مهم‌ترین شاخص متمایزکننده قرارهای منع موقت صادره در دعاوی مربوط به نمایشگاه‌ها این است که در این حالت، صدور قرار منع، هدف غایی مالک است؛ چراکه به دلیل کوتاه بودن مدت برگزاری نمایشگاه، صدور قرار، متخلف احتمالی را از فرصت حضور در نمایشگاه و نمایش کالا محروم می‌کند. بنابراین، در صورت صدور قرار منع موقت، خواسته اصلی مالک حق مالکیت فکری، یعنی جمع‌آوری کالاها از نمایشگاه و جلوگیری از گسترش تخلفات و توزیع وسیع کالاها در بازار، محقق می‌شود (Trimble, 2018, p. 1348).

1. Emergency relief; a tool used for stopping the infringing activity immediately.

2. Ex parte

3. Temporary Restraining Order (TRO)

به دلیل فوریت موضوع و کوتاه بودن مدت برگزاری نمایشگاه، رسیدگی به دعوی و صدور حکم، معمولاً بیش از مدت نمایشگاه به طول می‌انجامد و باعث از بین رفتن فرصت مالک حق مالکیت فکری برای اقدام علیه متخلف می‌شود. به همین دلیل، در چنین دعاوی‌ای، صدور قرار منع موقت عمده‌ترین راه مقابله با تخلفات است (Trimble, 2019, p. 289). در اجرای قرار منع موقت، کالاهای خوانده از غرفه‌های نمایشگاه جمع‌آوری می‌شود و در اکثر مواقع، تا پایان زمان نمایشگاه در توقیف می‌ماند؛ چراکه مدت برگزاری نمایشگاه کوتاه‌تر از آن است که خوانده پس از صدور قرار منع موقت و در رسیدگی ابتدایی به موضوع در دادگاه، به آن اعتراض و با شکستن قرار به نمایشگاه بازگردد. بنابراین، اجرای قرار معمولاً موجب ورود خسارت می‌شود؛ لذا صدور قرار منع موقت در مورد مزبور منوط به این است که خواهان خسارات احتمالی را که ممکن است از اجرای قرار به خوانده وارد شود تأمین کند. تعیین میزان خسارت احتمالی به نظر دادگاهی است که قرار را صادر می‌کند (Trimble, 2018, p. 1353).

به منظور صدور قرار منع موقت، احراز این شرایط چهارگانه زیر از سوی دادگاه لازم است: نخست «احتمال پیروزی خواهان در ماهیت دعوا»؛ دوم «ورود ضرر فوری و جبران‌ناپذیر به خواهان در صورت عدم صدور قرار»، سوم «رعایت انصاف میان طرفین دعوا» و چهارم «نفع عمومی». این نهاد از حیث کارکرد، مشابه دستور موقت در حقوق ایران است؛ با این تفاوت که به صورت مشخص به دعاوی نقض حقوق مالکیت فکری اختصاص دارد و وجود دو شرط اخیر، یعنی دخالت عنصر «انصاف» و مسئله «نفع عمومی»، آن را از دستور موقت متمایز می‌کند. دقت در رویه قضایی و آرای صادره در پرونده‌های مشابه نشان می‌دهد که تا قبل از سال ۲۰۰۶ و رسیدگی به دعوی eBay v. MercExchange^۱، دادگاه‌ها سخت‌گیری کمتری در احراز شرط «ورود ضرر فوری و جبران‌ناپذیر به خواهان» داشتند و در صورت قانونی بودن حق مالکیت فکری و نقض آن، ورود ضرر جبران‌ناپذیر به خواهان را مفروض می‌دانستند، اما بعد از پرونده eBay، دادگاه‌ها با کنارگذاشتن این فرض، ارائه مدارک و دلایل مسلم مبنی بر ورود چنین ضرری را شرط صدور قرار منع موقت می‌دانند. اگرچه قرار صادره در پرونده eBay قرار دائم^۲ (تا پایان دادرسی) بوده است؛ با این حال رأی صادره در این پرونده در همه دعاوی مرتبط با حقوق مالکیت فکری تأثیر گذاشته است (Trimble, 2018, pp. 1354-1355).

با توجه به این تغییرات، به نظر می‌رسد در حال حاضر خواهان فقط در شرایطی می‌تواند درخواست صدور قرار منع موقت کند که قبل از برگزاری نمایشگاه از اقدامات متخلفانه آگاه شود و مدارک و دلایل کافی علیه متخلف جمع‌آوری کرده باشد؛ چراکه اثبات این موضوع در فرصت کوتاه نمایشگاه عملاً غیرممکن می‌نماید (Trimble, 2019, pp. 291-292). هرچند که در حقوق ایران، نهاد دستور موقت می‌تواند همین کارکرد را داشته باشد، لیکن با توجه به زمان لازم برای صدور دستور موقت، استفاده از این نهاد، به دلیل زمان اندک برگزاری نمایشگاه‌ها، عملاً فاقد اثر حقوقی است.

۲-۲. شیوه‌های جایگزین حل اختلافات و دیگر مساعدت‌ها

برگزارکنندگان بسیاری از نمایشگاه‌ها با ارائه راهکارهایی در حمایت از حقوق مالکیت فکری، با مالکان حق مالکیت فکری همکاری می‌کنند و برای این کار انگیزه‌های متعددی دارند. هدف از برگزاری نمایشگاه، فراهم کردن محیطی مساعد برای نمایش و عرضه ایده‌ها و محصولات نو و معرفی آن به بازار سرمایه برای کسب سود است. افزایش تنش و اختلاف در محیط نمایشگاه، بازرسی غرفه‌ها و دخالت مقامات قضایی، ممکن است تأثیرات منفی زیادی داشته باشد و بازدیدکنندگان و شرکت‌کنندگان در نمایشگاه را دل‌سرد کند؛ بنابراین برگزارکنندگان نمایشگاه‌ها تلاش می‌کنند با حمایت حداکثری از حقوق مالکیت فکری و اجرای آن، اختلافات را به حداقل برسانند. به علاوه ارائه پاره‌ای خدمات به مالکان حقوق مالکیت فکری برای اجتناب از متهم شدن به تبانی با ناقضان حق ضرورت دارد (Trimble, 2019, p. 293-294)؛ چه این که در صورت ارتکاب

1. eBay Inc. v. MercExchange, L.L.C., 547 U.S. 388 (2006).

2. Permanent Injunction

تقصیر و بی‌احتیاطی برگزارکنندگان نمایشگاه در زمینه نقض حقوق مالکیت معنوی، امکان محکومیت ایشان به جبران خسارات وارده بر مبنای قاعده مسئولیت مدنی ناشی از نقض غیرمستقیم مالکیت فکری نیز وجود دارد (Badini & Najafi, 2017, pp. 30-31).
به‌طورکلی راهکارهای برگزارکنندگان نمایشگاه برای حمایت از حقوق مالکیت فکری به سه دسته تقسیم می‌شوند (Trimble, 2019, p. 294):

۱. اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی در حوزه مالکیت فکری و تسهیل دسترسی به خدمات مشاوره حقوقی^۱؛
۲. الزام به رعایت حقوق مالکیت فکری از طریق درج شروط قراردادی مربوط به رعایت حقوق مالکیت فکری؛
۳. استقرار مکانیزم ADR در نمایشگاه برای حل اختلافات.

۲-۲-۱. اطلاع‌رسانی و مشاوره حقوقی

یکی از مأموریت‌های انجمن جهانی صنعت نمایشگاه (UFI)، کمک به اعضای خود و صنعت نمایشگاهی در حمایت از منافع تجاری است. در این راستا، UFI توصیه‌هایی به برگزارکنندگان نمایشگاه ارائه می‌دهد تا به مشتریان‌شان یعنی غرفه‌داران و بازدیدکنندگان برای حفظ حقوق مالکیت فکری آن‌ها و حمایت از این حقوق در صورت هرگونه تخلف کمک کند^۲. به همین منظور، در سال ۲۰۰۸ سندی تهیه شد که حاوی رهنمودهایی برای اعمال اقدامات لازم برای حفظ مؤثر حق مالکیت فکری در نمایشگاه‌هاست (UFI., 2016, p. 8). دامنه این سند جهانی است و از این‌رو، کلیاتی را دربرمی‌گیرد که در اکثر کشورها کاربرد دارد.

این انجمن به برگزارکنندگان نمایشگاه توصیه می‌کند اقدامات مختلفی برای تضمین محیط تجاری عادلانه در نمایشگاه انجام دهند؛ ازجمله توصیه‌های عملیاتی ارائه‌شده توسط انجمن موارد ذیل است که برگزارکنندگان برای مطلع‌ساختن، حمایت و کمک به غرفه‌دارانشان و در راستای حفظ حقوق مالکیت فکری دیگران باید اعمال کنند (UFI., 2016, p. 8):

۱. برگزارکنندگان قبل از نمایشگاه باید از طریق بروشوری که همراه با فرم‌های درخواست/ ثبت نام ارسال می‌شود یا از طریق وبسایت نمایشگاه، اطلاعات لازم را درخصوص حمایت از حق مالکیت فکری در اختیار غرفه‌داران قرار دهند. این اطلاعات باید حاوی توصیه‌هایی به غرفه‌داران باشد؛ ازجمله:

غرفه‌داران باید علامت تجاری، حق ثبت اختراع یا طرح‌های خود را قبل از شروع نمایشگاه به ثبت برسانند^۳ تا حق معتبر کسب کنند و قادر باشند از کلیه فرم‌های حمایت قانونی به‌طورکلی و به‌طورخاص طی نمایشگاه استفاده کنند. به همین منظور، مشاوره با متخصصان حوزه مالکیت فکری به‌شدت توصیه می‌شود. همچنین مشخصات مشروح فرد مسئول در برابر مسائل حقوق مالکیت فکری و اطلاعات تماس با سازمان‌های ملی و محلی حقوق مالکیت فکری، مقامات گمرک و وکلای حق ثبت و علامت تجاری باید مشخص شود.

قبل از نمایشگاه، غرفه‌داری که تصور می‌کند ممکن است غرفه‌دار دیگری از حقوق وی سوءاستفاده کند باید درخواست مناسب را به مقامات گمرک یا مقامات ذی‌صلاح دیگر ارائه دهد. آن‌گاه مقام مزبور می‌تواند ارسال محموله مشکوک را متوقف سازد، نمونه‌برداری انجام دهد و کپی‌ها را معدوم کند. غرفه‌داران باید اسناد اصلی یا نسخه‌های معتبر حق ثبت یا حق علامت تجاری خود را در نمایشگاه به همراه داشته باشند؛ به‌نحوی که تخلف احتمالی طی نمایشگاه قابل اثبات باشد.

1. For an overview of “good practices” and examples of provisions of IP right information by trade show organizers see IP Considerations for Trade Fair Organizers, Fact Sheet, European IPR Helpdesk, pp. 3-4, available at: <https://www.iprhelphdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-IP-considerations-for-trade-fair-organisers.pdf>.

2. The Recommendations were drafted in 2008. Thomas Legler, WIPO Fast-Track Intellectual Property Dispute Resolution Procedure for Palexpo Trade Fairs, WIPO, Advisory Committee on Enforcement, WIPO/ACE/10/6, August 5, (2015), p. 2.

۳. بدان معنا نیست که باید در دادگاه محلی موضوع اعتبار یک پتنت خارجی بررسی شود (Townsend, 1914, p. 301).

۲. برگزارکنندگان برای کمک به غرفه‌داران برای طرح شکایات حقوق مالکیت فکری یا سوء استفاده‌های مرتبط طی نمایشگاه، باید فهرستی از وکلای مالکیت فکری را در اختیار غرفه‌دارانی قرار دهند که مایل‌اند در برابر سوء استفاده‌های احتمالی، اقدامات قانونی انجام دهند.

۳. برگزارکنندگان باید حکم یا داور بی‌طرفی را معرفی کنند که در تعیین نقض یا عدم نقض حقوق مالکیت فکری طی نمایشگاه، قضاوت کنند.

۴. برگزارکنندگان باید برای تسهیل در امر برقراری ارتباط درخصوص حل اختلاف غرفه‌داران خارجی^۱ مترجم در اختیار داشته باشند.

۵. هرگاه میسر و مناسب باشد، برگزارکنندگان باید دفتر، غرفه یا محل تماسی در سایت نمایشگاه در نظر بگیرند تا به شکایات یا درخواست‌های حقوق مالکیت فکری در طول برگزاری نمایشگاه رسیدگی شود. برای مثال میس فرانکفورت^۲، بزرگ‌ترین شرکت برگزارکننده نمایشگاه در جهان، علاوه بر اطلاع‌رسانی در حوزه حقوق مالکیت فکری و تشویق غرفه‌داران به رعایت حقوق مالکیت فکری دیگران، از طریق عقد قرارداد با مؤسسات حقوقی امکان بهره‌مندی از خدمات مشاوره حقوقی برخط را برای آن‌ها فراهم می‌سازد^۳. استفاده از این راهکار مستلزم وجود یک نهاد صنفی قوی در زمینه برگزاری نمایشگاه‌هاست که از یک سو، اطلاعات حقوقی لازم را در اختیار شرکت‌کنندگان در نمایشگاه‌ها قرار دهد و از سوی دیگر، فهرستی از داوران و مشاوران حقوقی متخصص در حوزه مالکیت فکری را در اختیار داشته و به ایشان معرفی کند.

۲-۲-۲. درج شروط مربوط به رعایت حقوق مالکیت فکری در قرارداد

بعضی از برگزارکنندگان نمایشگاه با درج شروط مربوط به الزام به رعایت حقوق مالکیت فکری دیگران در قراردادهای خود با غرفه‌داران، آن‌ها را به رعایت حقوق دیگران تشویق می‌کنند. این شروط قدرت عمل بیشتری برای نظارت بر اجرای حق مالکیت فکری به برگزارکنندگان نمایشگاه می‌دهد و در صورت تخلف از آن، می‌تواند علیه ناقض حق طرح دعوا کنند. برای مثال شرکت نمایشگاهی میس فرانکفورت رعایت حقوق مالکیت فکری را به عنوان یک شرط در همه قراردادهای خود گنجانده است و جمع‌آوری محصولات از غرفه‌ها و اخراج از نمایشگاه را ضمانت اجرای تخلف از آن قرار داده است (Trimble, 2019, p. 297). علاوه بر این، ممکن است در قرارداد، عدم امکان استرداد وجوه پرداختی برای شرکت در نمایشگاه، پرداخت جریمه یا حتی محرومیت از شرکت در دوره‌های بعدی نمایشگاه نیز به منزله ضمانت اجرای این شرط پیش‌بینی شود.

هرچند که ذی‌نفع اصلی این شرط شرکت نمایشگاهی است، لیکن صاحب اثر نیز می‌تواند با اطلاع‌دادن موارد نقض حقوق مالکیت فکری مربوط به خود به مسئولان نمایشگاه، خواستار اعمال ضمانت اجرای قراردادی شود؛ البته اگر نمایشگاه اقدامی در این راستا انجام ندهد، الزام نمایشگاه به اعمال ضمانت اجرای مزبور، منطقی و مطابق با قواعد حقوقی (اصل نسبی بودن قراردادها) به نظر نمی‌رسد؛ مضافاً این‌که نمایشگاه در مقابل صاحب اثر، تعهدی برعهده نگرفته که ملزم به انجام آن باشد (Safai, 2015, p. 186)؛ لذا وی باید از طرق قضایی یا غیرقضایی یا به استناد تعهد به نفع ثالث، مستقیماً علیه متعهد یعنی ناقض حق مالکیت فکری اقدام کند (Safai, 2015, p. 183) لیکن اهمال و عدم اقدام نمایشگاه می‌تواند موجب مسئولیت مدنی برای نمایشگاه باشد. چه این‌که عدم اقدام نمایشگاه با وجود اطلاع از نقض حقوق مالکیت فکری و با وجود داشتن اختیار جمع‌آوری محصولات از غرفه و اخراج متخلف از نمایشگاه، نوعی سوء استفاده از حق تلقی می‌شود.

۲-۲-۳. استقرار مکانیزم ADR برای حل و فصل اختلافات

پیشرفته‌ترین شیوه دخالت برگزارکنندگان نمایشگاه در حمایت از حقوق مالکیت فکری، ایجاد و استقرار مکانیزم‌های ADR برای حل و فصل اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌هاست.

۱. قانون کان (Kahn) (مصوب کنگره آمریکا به سال ۱۹۱۸) به‌طور خاص برای محافظت از غرفه‌داران خارجی که در نمایشگاه شرکت می‌کنند طراحی شده است (Townsend, 1914, 306).

2. Messe Frankfurt

3. Messe Frankfurt Against Copying – Our Initiative for Protecting Your Rights.

<https://www.messefrankfurt.com/frankfurt/en/services/against-copying.html> (last visited June 26, 2024).

مکانیزم ADR یا شیوه‌های جایگزین حل اختلاف^۱ به طرق و شیوه‌هایی گفته می‌شود که طرفین یک اختلاف به جای مراجعه به دادگستری برای حل اختلافات خود برمی‌گزینند. براین اساس، کلیه راه‌های توافقی حل اختلاف مانند مذاکره، سازش، داوری و... ذیل این عنوان جای می‌گیرند (Tavassoli Jahromi, 2001, p. 366; Moslehi & Sadeghi, 2005, p. 125). باتوجه به این‌که در اختلافات مالکیت فکری کشورهای مختلف با رویکردها و سطوح حمایتی متفاوت درگیرند، صدور آرای متفاوت ناگزیر است؛ ازاین‌رو طرق سنتی به‌تنهایی پاسخ‌گوی این دسته اختلافات نیست؛ لذا ادعا شده است که تمامی اختلافات مالکیت فکری قابل حل و فصل از طریق شیوه‌های جایگزین هستند؛ مگر آن‌هایی که با قوانین آمره و نظم عمومی ارتباطی تنگاتنگ دارند (Maleknia, 2015). هریک از شیوه‌ها انتظارات خاصی را برآورده می‌کند؛ لذا نمی‌توان به برتر بودن یکی نظر داد. برای نمونه، در داوری آزادی و حق انتخاب طرفین دعوا و اعتماد ایشان به یکدیگر جهت تداوم روابط تجاری مدنظر است (Almasi, 2019, p. 116). سازوکار رسیدگی به اختلافات در سیستم‌های موجود در نمایشگاه‌ها، بسته به نوع حقوق مورد حمایت، اشخاص رسیدگی‌کننده به اختلاف، اجباری یا اختیاری بودن حل اختلاف از طریق آن، ضمانت اجراهای موجود و تشریفات رسیدگی متفاوت است. در ادامه، علاوه بر تبیین روش ارزیابی بی‌طرفانه به‌عنوان کارآمدترین شیوه جایگزین حل اختلاف در پرونده‌های مالکیت فکری، دو سازوکار به‌کار گرفته‌شده در برخی نمایشگاه‌ها، برای حل و فصل اختلافات مالکیت فکری معرفی می‌شود.

۲-۲-۱-۳. ارزیابی بی‌طرفانه اولیه از ثمره دعوی^۲

ارزیابی بی‌طرفانه درواقع ساختن تصویری روشن و دقیق از آینده است. ارزیابی بی‌طرف در جایگاه ماشین سفر در زمان، با علم به وظیفه و حقوق و تعهدات خود در قبال اختلافات مربوط به اختراعات، کپی‌رایت و علامت تجاری، در بدو بروز اختلاف، طرفین را به انتهای رسیدگی‌های طولانی قضایی یا داوری رهنمون می‌شود (Darabpour et al., 2024, pp. 75-76). ارزیابی بی‌طرفانه با تمرکز بر مسئله اصلی مورد اختلاف و ایجاد چشم‌اندازی جامع نسبت به حقوق و تکالیف طرفین، تصمیم آن‌ها را برای ورود آگاهانه به دعوی یا خودداری از رسیدگی قضایی و تمایل به صلح و سازش برمی‌انگیزد و بدین ترتیب، زمان و هزینه در رسیدگی‌ها را کاهش می‌دهد (Anderson, 2017, p. 11; Brazil, 2012, p. 11; xx). ارزیابی بی‌طرف باید به‌صورت قاطع و نه مبتنی بر احتمالات، اظهارنظر کند، اما نظر وی همانند رسیدگی وی محرمانه بوده و برای طرفین، در غیر صورت توافق، الزام‌آور نیست (Ness, 2020, pp. 8,10; Brazil, 2012, pp. 11-12).

دعای مالکیت فکری نسبت به سایر دعاوی حقوقی، به دلیل تمایل طرفین به حفظ محرمانگی و عدم افشا و حتی اشاره به اطلاعات و مدارک، مدیریت بیشتری لازم دارند (Darabpour et al., 2024, pp. 79-80). ارزیابی بی‌طرفانه با ویژگی‌های خاص خود هم به‌عنوان یک ابزار کارآمد در راستای مدیریت پرونده مبتنی بر مقررات ویژه مالکیت فکری و هم در جایگاه روش جایگزین حل و فصل اختلاف، موفقیت خود را در دعاوی مالکیت فکری اثبات کرده است. شیوه‌ای که با تجمیع این دو ویژگی سبب کاهش زمان و هزینه رسیدگی و بالا بردن دقت و محرمانگی شده است (Thompson et al., 1998; Barton et al., 2012, p. xx). این شیوه از حیث سرعت و نتیجه بسیار مطلوب به نظر می‌رسد، ولی استفاده از آن نیازمند ارزیابانی است که ضمن داشتن دانش، تخصص و تجربه کافی در زمینه دعاوی مالکیت فکری، به‌صورت بی‌طرفانه و براساس عدالت و انصاف اقدام کرده و بتوانند اعتماد طرفین اختلاف را به خود جلب کنند؛ لذا استفاده از این شیوه در نظام‌هایی ممکن است که دسترسی به چنین اشخاصی برای طرفین دعوی میسر باشد.

1. Iterative Dispute Resolution

2. NE: Neutral Evaluation / ENE: Early Neutral Evaluation

۲-۳-۲-۲. شورا یا هیئت موردی رسیدگی به اختلافات مربوط به مالکیت فکری نمایشگاه

نمایشگاه جهانی ساعت و جواهرات بازل سوئیس^۱، از سال ۱۹۸۵ هیئت^۲ برای رسیدگی به اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری تأسیس کرده است. این هیئت در پی اختلافات پرشماری که در حوزه حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه سال ۱۹۸۴ رخ داد تأسیس شد. رسیدگی هیئت محدود به اختلافاتی است که در مدت برگزاری نمایشگاه واقع می‌شوند (Lanz, 2012, p. 2). هیئت رسیدگی به اختلافات مربوط به مالکیت فکری نمایشگاه بازل سوئیس متشکل از یک رئیس، سه متخصص در امور مربوط به ساعت و جواهر با ملیت سوئیسی و سه نفر متخصص از ملیت‌های دیگر است. سه نفر کارشناس در حوزه ساعت و جواهرات و رئیس دپارتمان حقوقی نمایشگاه به‌عنوان مشاور، اعضای هیئت را در رسیدگی و صدور رأی یاری می‌کنند (Lanz, 2012, p. 3). رسیدگی با ارجاع اختلاف را یکی از طرفین به هیئت آغاز می‌کند. برای رسیدگی به اختلاف تقدیم دادخواست کتبی لازم نیست و اعتراضات شفاهی نیز پذیرفته می‌شود. از زمان طرح اختلاف، هیئت یادشده رسیدگی را با بازرسی از غرفه‌های طرفین آغاز و پس از استماع دفاعیات طرفین و خاتمه بازرسی، رأی خود را ظرف ۲۴ ساعت صادر خواهد کرد. این رأی در مدت نمایشگاه برای طرفین الزام‌آور و قابل تجدیدنظر است. قانون حاکم بر دعوا قانون کشور سوئیس و حل اختلاف از طریق هیئت اجباری است (Lanz, 2012, pp. 2-3).

از سال ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۲ هیئت در مجموع به ۸۷۳ اختلاف رسیدگی کرده است. بیشترین اختلافات مربوط به نقض حقوق مالکیت فکری در زمینه طرح‌های صنعتی، علائم تجاری و حق اختراع بوده است (Lanz, 2012, p. 5). نمایشگاه اسپیل‌وارن^۳ نورنبرگ آلمان^۴، که هر ساله در نورنبرگ آلمان در زمینه صنعت اسباب‌بازی و سرگرمی برگزار می‌شود، برای رسیدگی به اختلافات مربوط به مالکیت صنعتی در نمایشگاه شورایی تشکیل داده است. حل اختلافات از طریق سازوکار شورا اجباری نبوده و فقط در صورتی رسیدگی صورت می‌گیرد که شخصی که به‌عنوان خوانده دعوی نقض حقوق مالکیت فکری معرفی شده، رسیدگی شورا را بپذیرد. این شورا متشکل از سه عضو: یک رئیس، یک وکیل دادگستری و مدیر اتحادیه صنعت اسباب‌بازی آلمان است. اعتراض باید به‌صورت کتبی به شورا تقدیم شود و مربوط به نقض حقوق مالکیت صنعتی در زمان برگزاری نمایشگاه باشد. ممنوعیت نمایش کالا و بازاریابی محصولات، اخراج از نمایشگاه و محرومیت از نمایشگاه‌های آتی ضمانت اجرای تصمیمات شورا است^۵. هرچند که استفاده از این شیوه، اختیاری و منوط به قبول خوانده می‌باشد، به نظر می‌رسد که با درج شرط داوری در قراردادهای مربوط به شرکت در نمایشگاه‌ها، بتوان این شیوه حل و فصل اختلافات را به شیوه‌ای الزامی تبدیل کرد.

۲-۳-۲-۲. روش حل و فصل سریع اختلافات سازمان جهانی مالکیت فکری^۶

شرکت نمایشگاهی پالکسپو^۷ و مرکز داوری سازمان جهانی مالکیت فکری^۸ با همکاری یکدیگر مرکزی برای رسیدگی سریع به اختلافات مربوط به مالکیت فکری در نمایشگاه‌های پالکسپو ایجاد کرده‌اند که به روش حل و فصل سریع اختلافات^۹ شهرت دارد. این روش با الگوبرداری از شیوه

1. Baselworld- an annual watch and jewelry trade show that takes place in Basel, Switzerland

2. The panel of BASELWORLD

3. Spielwaren

4. Spielwarenmesse, Nurnberg, Germany

5. IPR Council – for the Protection of Intellectual Property Rights, Spielwarenmesse Nuremberg, 31 January – 4 February 2018, available at https://www.spielwarenmesse.de/fileadmin/data_archive/Relaunch_Spielwarenmesse/pdf/2018_IPR_Infosheet_EN.pdf (last visited Aug 12, 2019).

6. WIPO Fast-Track Procedure

7. Palexpo Trade Fairs – Fast-Track Intellectual Property Dispute Resolution Procedure, WIPO, <http://www.wipo.int/amc/en/center/specific-sectors/tradefairs/rules/index.html> (last visited June 26, 2024)

8. World Intellectual Property Organization's Arbitration and Mediation Center (WIPO Center)

9. WIPO Fast-Track Procedure

حل‌وفصل اختلافات در نمایشگاه باسلورلد^۱ از سال ۲۰۱۵ در نمایشگاه موتور شهر ژنو سوئیس^۲ آغاز به کار کرده است^۳. سازوکار حل‌وفصل سریع اختلافات سازمان جهانی مالکیت فکری به اختلافات مربوط به علائم تجاری، طرح‌های صنعتی، کپی‌رایت و رقابت غیرمنصفانه می‌پردازد. دعاوی مربوط به حق اختراع به دلیل پیچیدگی و زمان‌بر بودن حل‌وفصل آن‌ها، از فهرست دعاوی قابل پذیرش حذف شده‌اند. برخلاف سازوکار ADR نمایشگاه بازل، WIPO برای هر دعوا داور اختصاصی تعیین می‌کند؛ اعضای کمیته رسیدگی به صورت تصادفی از فهرست وکلای مجرب در حوزه مالکیت فکری مرکز داوری سازمان جهانی مالکیت فکری انتخاب می‌شوند^۴.

۲-۳. اقدامات اداری^۵

راهکار نظام حقوقی چین برای حمایت از حقوق مالکیت فکری ترکیبی از روش‌های قضایی و اداری است (Staubert & Zhou, 2010, p. 212). سازوکار قضایی نظام حقوقی چین که شامل طرح دعاوی مدنی یا کیفری در دادگاه‌های چین می‌شود، خارج از چهارچوب این مقاله است؛ چراکه موضوع بحث ما راهکارهایی است که به طور خاص برای حمایت از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها وضع شده‌اند. در سال ۲۰۰۶ وزارت بازرگانی دولت چین با همکاری اداره صنعت و تجارت و دفتر حقوق مالکیت فکری این وزارتخانه سندی^۶ جهت حمایت از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌های این کشور تدوین کردند. این سند موسوم به (PMEX) در ۱ مارس ۲۰۰۶ لازم‌الاجرا شد. مدتی بعد، وزارت بازرگانی از تشکیل کمیته «آسمان آبی»^۷ برای افزایش حمایت‌های قانونی از حقوق مالکیت فکری خبر داد. این کمیته وظیفه داشت طی یک سال از زمان تشکیل، با اطلاع‌رسانی در حوزه حقوق مالکیت فکری به صاحبان سرمایه و فعالان صنعت نمایشگاه، بستر اجرای سند PMEX را فراهم کند. در سال ۲۰۰۸ نیز دولت چین با اجرای برنامه‌ای جامع، اصلاح و به‌روزرسانی ۲۴ قانون، آیین‌نامه و مقرره اداری در حوزه مالکیت فکری را برای حمایت بیشتر از حقوق مالکیت فکری در دستور کار قرار داد (Staubert & Zhou, 2010, p. 218). سند PMEX برای تمام نمایشگاه‌های کشور چین لازم‌الاجراست (PMEX, article 2) و برگزارکنندگان نمایشگاه را موظف به تشدید نظارت بر اجرای حقوق مالکیت فکری می‌کند (PMEX, article 3). برگزارکنندگان نمایشگاه همچنین مسئول‌اند در نمایشگاه‌هایی که دپارتمان نمایشگاه‌های چین لازم می‌داند یا بیش از سه روز به طول می‌انجامد، دفتری^۸ برای رسیدگی به شکایات مربوط به حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه تأسیس کنند (PMEX, article 6). در صورت استقرار این دفتر در نمایشگاه دپارتمان حقوق مالکیت فکری نمایشگاه باید نیروهای لازم را استخدام و به شکایات رسیدگی کند (PMEX article 6(1)). دفتر رسیدگی به شکایات متشکل از نمایندگان از اتحادیه نمایشگاه‌ها و دپارتمان حقوق مالکیت فکری است (PMEX, article 7). برای رسیدگی به شکایات لازم است فرد شاکی اسناد و مدارک مربوط به حق مالکیت فکری مورد ادعا، دلایل و شواهد نقض حق و اسناد مثبت سمت خود را به مقامات دفتر رسیدگی‌کننده به شکایت ارائه کند (PMEX, article 8). در صورت نقص اسناد و مدارک، مدیر دفتر باید اختطاری مبنی بر رفع نقص به فرد شاکی دهد و اگر در مهلت تعیین‌شده نواقص موجود رفع نشود، تقاضای رسیدگی رد می‌شود (PMEX, article 9). در صورت قبول درخواست، دفتر باید شکایت را ظرف ۲۴ ساعت به دپارتمان حقوق مالکیت فکری مربوطه ارجاع دهد (PMEX, article 11). با وصول آن رسیدگی با بازرسی از غرفه‌ها، تحقیق از کارکنان و استماع دفاعیات طرفین اختلاف آغاز و در کوتاه‌ترین فرصت ممکن رأی مقتضی صادر می‌شود (PMEX, article 14). اگر دپارتمان حقوق

1 Baselworld

2. International Motor Show in Geneva, Switzerland in 2015

3. The Panel of Baselworld, WIPO, Advisory Committee on Enforcement, WIPO/ACE/8/11, October 15, 2012.

4. Palexpo Trade Fairs – Fast-Track Intellectual Property Dispute Resolution Procedure, WIPO, <http://www.wipo.int/amc/en/center/specific-sectors/tradefairs/rules/index.html> (last visited June 26, 2024).

5. Administrative Proceeding

6. Protection Measures for Intellectual Property Rights during Exhibitions (PMEX)

7. Blue Sky

8. office in charge of IPRs complaints

مالکیت فکری شکایت را وارد و تخلف از قوانین مالکیت فکری را احراز کند، اقدام به مجازات متخلف طبق قوانین خواهد کرد (PMEX, article 24). همچنین ممکن است به جمع‌آوری محصولات از غرفه‌ها، از بین بردن تبلیغات مربوط به آن در محیط نمایشگاه، ضبط و توقیف درآمدهای حاصل از تخلف و یا جریمه مالی متخلف دستور دهد (PMEX, article 24-28). اگر یک فرد به طور متوالی مرتکب دو تخلف شود، از شرکت در نمایشگاه آتی محروم خواهد شد (PMEX, article 31).

۳. مقایسه رویکردهای سه‌گانه در حمایت از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها

بهترین رویکرد برای حمایت از آثار مالکیت فکری و حل اختلافات مربوط به آن، رویکردی است که با ایجاد توازن میان حقوق طرفین و بدون برهم‌زدن جو حاکم بر نمایشگاه، اختلاف را در کوتاه‌ترین فرصت ممکن خاتمه دهد. هر اختلافی با توجه به موضوع حق، درجه نقض حق، طرفین اختلاف، جو حاکم بر نمایشگاه، محل برگزاری نمایشگاه و ... شرایط خاص خود را دارد؛ لذا با توجه به فاکتورهای فراوانی که در ارزیابی دخیل اند، دفاع از یک شیوه خاص به طور مطلق کاری است بس دشوار. این پژوهش همچون تحقیقات پیشین (Trimble, 2019, p. 279) از این نتیجه‌گیری اجتناب می‌کند و به منظور درک بهتر مسئله، فقط به مقایسه می‌پردازد.

۳-۱. از نظر ترکیب اعضای رسیدگی کننده به اختلاف

در همه روش‌های نام برده شده، موفقیت امر و نیل به مقصود تا حدود زیادی به توانایی‌ها و خصوصیات افرادی بستگی دارد که وظیفه حل اختلاف را برعهده می‌گیرند. با عنایت به این موضوع، گفتنی است در هر سه سیستم، اشخاص رسیدگی کننده به اختلاف، مجرب و متخصص در حوزه حقوق مالکیت فکری هستند، اما از نظر درجه استقلال در تصمیم‌گیری و بی‌طرفی در رسیدگی با هم تفاوت دارند. در حل اختلاف از طریق مکانیزم ADR، انعطاف‌پذیری در همه جنبه‌های رسیدگی بسیار بالاست؛ ترکیب اعضا برای رسیدگی در هر پرونده می‌تواند تغییر کند و لزوماً ثابت نیست. داوران در رسیدگی کاملاً مستقل عمل می‌کنند و به مقامات دولتی محل برگزاری نمایشگاه وابستگی ندارند. برای حفظ بی‌طرفی در رسیدگی، به‌ویژه در نمایشگاه‌های بین‌المللی، داوران معمولاً از ملیت‌های مختلف انتخاب می‌شوند. در مکانیزم حل اختلاف اداری کشور چین اما داوران رسیدگی کننده به اختلاف همه از مقامات اداری دولت چین هستند و این مسئله می‌تواند بر میزان اعتماد طرفین خارجی اختلاف تأثیر منفی بگذارد (Stauber & Zhou, 2010, p. 230) و بی‌طرفی آن‌ها در قضاوت را با تردید مواجه کند. در روش قضایی حل اختلاف از طریق مراجعه به دادگاه محل برگزاری نمایشگاه نیز همین ایراد وجود دارد.

۳-۲. از نظر موضوعات قابل رسیدگی

خلاف بزرگی که در روش‌های جایگزین حل اختلاف و روش اداری چین وجود دارد این است که این دو مکانیزم فقط به اختلافات مربوط به بعضی از حقوق مالکیت فکری رسیدگی می‌کنند. سند PMEX فقط از حقوق ثبت شده حمایت می‌کند (Stauber & Zhou, 2010, p. 221) و مکانیزم‌های ADR اکثر نمایشگاه‌ها نیز دعاوی مربوط به حق اختراع را به دلیل پیچیده بودن موضوع استثنا کرده‌اند، ایرادی که در مراجعه به دادگاه وجود ندارد.

۳-۳. از نظر تشریفات رسیدگی

مهم‌ترین مسئله در رسیدگی به اختلافات مربوط به حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها، فوریت داشتن موضوع و محدودیت زمان تصمیم‌گیری است. تشریفات غیرضروری و اجباری می‌تواند باعث هدررفت زمان و تضییع حقوق صاحب اثر شود. در روش اداری چین منعکس در سند PMEX، شکایات ابتدا به دفتر رسیدگی به شکایات و طی ۲۴ ساعت به مقامات رسیدگی کننده به اختلاف ارجاع داده می‌شود (PMEX, article 11). در دعاوی معمول، ۲۴ ساعت زمان زیادی به نظر نمی‌رسد، اما در موقعیت نمایشگاه می‌تواند فرصت اقدام به موقع را از مالک

حق سلب کند. نکته منفی دیگر پیش‌بینی نشدن حضور مترجم برای شکات خارجی است (Stauber & Zhou, 2010, p. 231) که این مسئله خود پروسه ارتباط با مقامات چینی و طرح شکایت را دشوار و طولانی‌تر می‌کند.

در مراجعه به دادگاه، خواسته اصلی مالکان حق به‌طور معمول منع متخلف از حضور در نمایشگاه است. صدور قرار منع موقت به‌دلیل فوریت‌داشتن موضوع به‌صورت یک‌طرفه و بدون شنود طرف مقابل صادر می‌شود. این راه‌حل به سود مالک است و سرعت در تصمیم‌گیری را بالا می‌برد، اما از طرف دیگر، احتمال خطا در تصمیم‌گیری و قضاوت نادرست را افزایش می‌دهد. اگرچه اخذ تأمین مالی از خواهان ترتیبی برای مقابله با طرح دعوی واهی و حفظ حقوق خواننده است، در عمل به‌دلیل دشواری تقویم میزان خسارات احتمالی و مبهم‌بودن موضوع در بررسی اولیه فقط به خسارتی نمادین^۱ و بسیار کم محدود می‌شود و چندان کارگشا نیست (Trimble, 2018, p. 1353).

مهم‌ترین مزیت مکانیزم ADR سرعت در سیدگی از طریق کاهش تشریفات است. سازوکار رسیدگی در نمایشگاه‌های مختلف با هم تفاوت‌هایی دارد، اما در اغلب آن‌ها طرح شکایت، نیازی به تقدیم دادخواست کتبی ندارد. نمایندگان طرفین اختلاف لزوماً وکیل دادگستری نیستند و رسیدگی به زبان انگلیسی صورت می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

نمایشگاه‌ها مکانی فوق‌العاده برای انجام تجارت و معرفی و بازاریابی محصولات هستند. با این حال بستری را برای کسانی فراهم می‌کند که با نقض حقوق مالکیت فکری دیگران و عرضه محصولات تقلبی، در پی سوداگری هستند؛ چراکه از رهگذر نمایشگاه در یک بازه زمانی کوتاه به بازاری گسترده برای محصولاتشان دست می‌یابند.

حمایت از حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها با چالش‌ها و مشکلات زیادی همراه است. از یک‌سو به‌دلیل کوتاه‌بودن مدت برگزاری نمایشگاه، مالک حق، فرصت کوتاهی برای جمع‌آوری مدارک و اقدام علیه متخلف دارد و از سوی دیگر، هرگونه اقدام علیه متخلف احتمالی، بدون دراختیارداشتن مستندات کافی می‌تواند به شهرت او لطمه بزند و زیان‌آفرین باشد؛ لذا اتخاذ یک رویکرد مناسب برای ایجاد توازن میان این منافع متعارض ضرورت دارد. سه مکانیزم حمایتی - یعنی شیوه قضایی، شیوه‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات (ADR) و شیوه اداری حمایت از حقوق مالکیت فکری - بدین‌منظور در جهان اتخاذ شده‌اند. بررسی نقاط ضعف و قوت این روش‌ها، قانون‌گذاران و برگزارکنندگان نمایشگاه‌ها را در طراحی شیوه‌ای مناسب یا بهبودبخشیدن به شیوه‌های کنونی یاری می‌کند.

در ایالات متحده آمریکا برای اقدام علیه متخلف، تدابیر قضایی اندیشیده شده است. مالک حق مالکیت فکری می‌تواند با مراجعه به دادگاه و ارائه مستندات کافی درخصوص تخلفات صورت‌گرفته و زیان‌های جبران‌ناپذیر احتمالی، درخواست صدور قرار منع موقت کند. این قرار به‌صورت یک‌طرفه و بدون استماع دفاعیات طرف مقابل صادر می‌شود. برگزارکنندگان بعضی از نمایشگاه‌های بین‌المللی نیز برای حمایت از حقوق مالکیت فکری، علاوه بر ارائه اطلاعات و تسهیل دسترسی شرکت‌کنندگان در نمایشگاه به خدمات مشاوره حقوقی، با استقرار یک تیم داوری در نمایشگاه به حل‌وفصل اختلافات از طریق شیوه‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات (ADR) می‌پردازند. در کشور چین، علاوه بر امکان طرح دعوای حقوقی یا کیفری در دادگاه علیه متخلف، امکان حل‌وفصل اختلافات از طریق سازوکار اداری پیش‌بینی‌شده در سند PMEX نیز وجود دارد. در مجموع به نظر می‌رسد که ایجاد یک هیئت تخصصی در بازه زمانی فعالیت هر نمایشگاه یا به‌صورت دائمی در نهادهای صنفی مربوطه که به‌صورت تخصصی، به‌سرعت و بدون تشریفات بتواند درخصوص اختلافات حوزه مالکیت فکری در نمایشگاه رسیدگی و اتخاذ تصمیم کند، بهترین شیوه برای حل‌وفصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها به‌شمار می‌رود. به این نکته نیز باید توجه کرد که حدود صلاحیت و اختیارات مراجع رسیدگی‌کننده باید محدود به تصمیمات و امور فوری باشد و به‌صورت کلی امکان دفاع و اقدامات بعدی خواننده برای احقاق حق از طریق مراجع عمومی قضایی را از بین نبرد.

در مجموع، راهبردی که از شیوه‌های مختلف حل و فصل اختلافات حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها برای حقوق ایران برداشت می‌شود، این است که ایجاد یک هیئت تخصصی در بازه زمانی فعالیت هر نمایشگاه یا به صورت دائمی در نهادهای صنفی مربوطه، که به صورت تخصصی و سریع و بدون تشریفات، بتواند به اختلافات فی‌مابین رسیدگی کند، بهترین شیوه برای حل و فصل اختلافات و اجرای حقوق مالکیت فکری در نمایشگاه‌ها به‌شمار می‌رود. صلاحیت این نهاد (هیئت رسیدگی) می‌تواند به موجب قانون خاص و در غیاب قانون، به صورت شرط داوری در کلیه قراردادهای شرکت در نمایشگاه‌ها درج شود؛ به گونه‌ای که این شرط داوری، کلیه اختلافات ناشی از حقوق مالکیت فکری بین همه شرکت‌کنندگان در نمایشگاه را دربر گیرد. این هیئت رسیدگی، نیازمند یک آئین دادرسی ویژه، به‌ویژه برای رسیدگی به درخواست‌های فوری منع موقت و نیز سازوکارهای ویژه برای اجرای رأی داوری است.

منابع

- الماسی، میلاد (۱۳۹۹). نقش داوری و میانجی‌گری در حل و فصل اختلافات مالکیت فکری با نگاهی بر مقررات وایپو. قانون یار، ۴(۱۶)، ۱۰۵-۱۱۸. [لینک](#)
- بادینی، حسن و نجفی، حامد (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی ارکان تحقق نقض غیرمستقیم حق اختراع. پژوهش حقوق خصوصی، ۱۸(۵)، ۹-۴۲. <https://doi.org/10.22054/jplr.2017.7401>
- بسکابادی، حسین و راستی، علی (۱۴۰۰). تأثیر بازاریابی از طریق برندسازی و نام تجاری در رفتار مصرف کننده. کنفرانس ملی مدیریت و تجارت الکترونیک. تهران. [لینک](#)
- توسلی جهرمی، منوچهر (۱۳۸۰). نگاهی به شیوه‌های جایگزین حل اختلاف (ADR) در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی. مجله حقوقی بین‌المللی، ۱۹(۲۶-۲۷)، ۳۸۲-۳۶۵. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2002.18077>
- داراب‌پور، مریم، داراب‌پور، مهرباب، رهبر، نوید و اصغریان، مجتبی (۱۴۰۳). ارزیابی بی‌طرفانه به‌مثابه شیوه جایگزین حل و فصل اختلافات مالکیت فکری. حقوق فناوری‌های نوین، ۵(۹)، ۷۳-۸۵. <https://doi.org/10.22133/mtlj.2023.367442.1137>
- شیخی، مریم (۱۳۹۳). اصول حقوق مالکیت فکری. تهران: نشر میزان.
- صفایی، سیدحسین (۱۳۹۴). دوره مقدماتی حقوق مدنی، قواعد عمومی قراردادها، ج ۲. چاپ ۲۲. تهران: نشر میزان.
- طارم‌سری، مسعود (۱۳۸۵). نقش حمایت از حقوق مالکیت فکری در توسعه صادرات با رویکرد زنجیره‌ی تأمین. اقتصاد و تجارت نوین، ۲(۶)، ۵۷-۷۶.
- مصلحی، علی حسین و صادقی، محسن (۱۳۸۳). نگاهی به شیوه‌های جایگزین حل اختلاف (ADR). حقوق تطبیقی، ۷(۴۶)، ۱۲۳-۱۵۰.
- ملک‌نیا، پریا (۱۳۹۴). شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلافات در حوزه مالکیت فکری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- Anderson, D. Q. (2017). *What Conciliation can learn from Early Neutral Evaluation?* Singapore Management University. [Link](#)
- Barton, T. D., & Cooper, J. M. (2012). Symposium Introduction: Advancing Intellectual Property Goals through Prevention and Alternative Dispute Resolution. *Cal. W. Int'l LJ*, 43, 5.
- Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., & Johnson, P. (2023). *Intellectual property law* (6th ed.). New York: Oxford University Press. [Link](#)
- Brazil, W. D. (2012, January). Early Neutral Evaluation. American Bar Association, Section of Dispute Resolution. (last visited January 12, 2025). [Link](#)

- Casucci, G., Gaultier, J. F., Chance, C., Schuster, R., Pagenberg, B., Lopez-Bellosta, M., Rivadulla, C., Brinkhof, J. J., Azzola, Ph. & Azzola, Ph. P. (2008), , *How To Protect Your Intellectual Property At Trade Fairs: Experience And Practice In Europe*. (last visited January 12, 2025). [Link](#)
- Great Britain. Royal Commission for the Vienna Universal Exhibition of 1873. (2012). *Reports on the Vienna Universal Exhibition of 1873: Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty* (Vol. 4). Nabu Press. (Original work published 1873-1874). [Link](#)
- Groves, P. (1997). *Sourcebook on intellectual property law*. Routledge. [Link](#)
- IP Considerations for Trade Fair Organizers* (2017). Fact Sheet, European IPR Helpdesk, 3-4. [Link](#)
- Kikkis, I. (2022). *Raising awareness on Intellectual Property for Creative Industries in the digital environment*. WIPO Committee on Development and Intellectual Property. [Link](#)
- Lanz, Ch. (2012). *The fight against counterfeiting and imitations at trade fairs*, WIPO, Advisory Committee on Enforcement, WIPO/ACE/8/11, Eighth Session, Geneva, December 19 and 20. [Link](#)
- Legler, Thomas (2015), *WIPO Fast-Track Intellectual Property Dispute Resolution Procedure for Palexpo Trade Fairs*, WIPO, Advisory Committee on Enforcement, WIPO/ACE/10/6, August 5. [Link](#)
- Levitchi, S. (2020). *Temporary protection provided to industrial designs under Article 11 of the Paris Convention*. Geneva. [Link](#)
- Machlup, F., & Penrose, E. (1950). The patent controversy in the nineteenth century. *The Journal of Economic History*, 10(1), 1-29. <https://doi.org/10.1017/S0022050700055893>
- Ness, A. D. (2020). Neutral Evaluation: Another Tool in the ADR Toolbox. Heinonline, *The Construction Lawyer*, 40(4), 7-11. [Link](#)
- Protection Measures for Intellectual Property Rights during Exhibitions (PMEX)* (2006). [Link](#)
- Stauber, D., & Zhou, Z. (2009). Protection of Intellectual Property Rights at Trade Fairs in China- Analysis of the Current Legal Framework and Comparison with Other Approaches. *UC Davis Bus. LJ*, 10, 207. [Link](#)
- Thompson, R., & Sacksteder, M. (1998). Judicial Strategies for Resolving Intellectual Property Cases without Trial: Early Neutral Evaluation. *J. World Intell. Prop.*, 1, 643.
- Townsend, Ch. E. (1914). Protection of Intellectual Property at International Expositions. *California Law Review, United States*, 2, 291. <https://www.google.com/search?q=https://doi.org/10.2307/3474693>

- Trimble, M. (2017). Temporary Restraining Orders to Enforce Intellectual Property Rights at Trade Shows. *Brook. L. Rev.*, 83, 1345. [Link](#)
- Trimble, M. (2019). Enforcement of Intellectual Property Rights at Trade Shows: A Review and Recommendations. *Ohio St. J. on Disp. Resol.*, 34, 277. [Link](#)
- UFI. (2016, January). *UFI Recommendations for the Protection of Intellectual Property Rights at Exhibitions*. [Link](#)
- World Intellectual Property Organization (WIPO). (2004). *What is intellectual property?* (Vol. wipo_pub_450). [Link](#)
- Yang, D. (2008). *Understanding and profiting from intellectual property*. Palgrave Macmillan. [Link](#)
- [In persian]**
- Almasi, M. (2019). The role of arbitration and mediation in disputes resolution in intellectual property look at the WIPO rules. *Ghanon Yar*, 4(16), 105-118. [Link](#)
- Badini, H., & Najafi, H. (2017). Legal regime of indirect patent infringement: A comparative study. *Private Law Research*, 5(18), 9-42. <https://doi.org/10.22054/jplr.2017.7401>
- Baskabadi, H., & Rasti, A. (2022). The effect of marketing through branding and brand on consumer behavior. In *National Conference on Management and Electronic Commerce*, Tehran. [Link](#)
- Darabpour, M., Darabpour, M., Rahbar, N., & Asgharian, M. (2024). Early neutral evaluation: An alternative dispute resolution in intellectual property. *Modern Technologies Law*, 5(9), 73-85. <https://doi.org/10.22133/mtlj.2023.367442.1137>
- Gharibi, Z. (2003). International settlement of intellectual property disputes. *International Law Review*, 20(29), 111-148. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2003.18033>
- Maleknia, P. (2015). Alternative methods of disputes resolution in the field of intellectual property. *Master's thesis*. Tarbiat Modares University.
- Moslehi, A. H., & Sadeghi, M. (2005). A look at alternative dispute resolution (ADR). *Journal of Comparative Law*, 7(46), 123-150.
- Safai, S. H. (2015). *Elementary course of civil law, the principals general of contracts* (Vol. 2, 22nd ed.). Mizan Publication.
- Sheikhi, M. (2014). *Principles of intellectual property rights*. Mizan Publication.
- Tarom Sari, M. (2006). The role of protecting intellectual property rights in the development of exports with a supply chain approach. *New Economy and Trade Journal*, 2(6), 57-76.

Tavassoli Jahromi, M. (2001). An overview of alternative dispute resolution in the ICC new rules. *International Law Review*, 19(26-27), 365-382. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2002.18077>

COPYRIGHTS

©2025 by the authors. Published by University of Science and Culture. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

